

4. Efimenko P.B. Technology and technique of massage. Textbook. / PB Yefymenko. - Kharkov: ATS, 2001. – 144 .
5. Fundamentals of the theory and practice of chiropractic diagnosis and treatment. Guidelines / [Ed. TA Shitikov]. - Dnepropetrovsk: Dneprokniga, 2004. - 122 p.
6. Orzhekhovska v.m. Pedagogics of healthy way of life / V.M. Orzhekhovska of // Basis of health and physical culture. – № 4. – 2007. – S. 20 – 22.
7. Polyanska O.S. the Medical and social rehabilitation: Train aid. / O.S. Polyanska, V.K. Taschuk. - Tchernivtsi : Medakademiya, 2004. – 232s.
8. Private methods of adaptive physical culture: ucheb. posob. / Under red. L. V. of Shapkovoy.– M. : Owls. sport, 2004.– 464 p.
9. Shevaga v.m. Neuropathology : [textbook] / V.M. Shevaga, A.V. Paenok, B.V. Zadorozhna. – 2th kind., pererob. and dop. K. : Medicine, 2009. – 656 s.
10. Shevaga v.m. Disease of the nervous system / V.M. Shevaga, A.V. Paenok – Lviv. : World, 2004. – S. 170-177.

УДК 616.8

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ НАУКОВО-ДОКАЗОВОЇ ПРАКТИКИ

Баришок Т.В.

69600, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

krapa_tv@rambler.ru

У статті вистівлено питання необхідності запровадження стандартів науково-доказової практики у сфері охорони здоров'я, а саме в науково-дослідній роботі та практичній діяльності фахівців з фізичної реабілітації. Мета – вивчення проблем доказового підходу в галузі охорони здоров'я, розкриття його потенціалу як технології забезпечення збереження здоров'я та підвищення якості життя, формування в фізичних реабілітологів професійно значущих навичок дотримання засад доказової практики та використання її інформаційних ресурсів під час прийняття рішень щодо діагностики, підбіру засобів відновлення, профілактики захворювань та інших порушень здоров'я. Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури та всесвітньої інформаційної мережі Інтернет. Теоретичний аналіз науково-методичної літератури засвідчив, що науково-доказова практика – це поєднання і впровадження кращих наявних результатів наукових досліджень, клінічного досвіду, цінностей і переконань пацієнта, для ведення догляду за пацієнтом. Висвітлено цілі науково-доказової практики, представлено 4 рівні доказовості, ієрархію доказовості різних типів клінічних досліджень, розкрито поетапний підхід та представлено авторитетні дослідження в галузі охорони здоров'я. Доведена важливість слідування принципам науково-доказової практики, яка зумовлена тим, що методично недосконалі дослідження спотворюють результат.

Ключові слова: науково-доказова практика, охорона здоров'я, фізична реабілітація.

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ РАБОТА В СФЕРЕ ФИЗИЧЕСКОЙ РЕАБИЛИТАЦИИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НАУЧНО-ДОКАЗАТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКИ

Барышок Т.В.

69600, Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

krapa_tv@rambler.ru

В статье раскрыт вопрос о необходимости введения стандартов научно-доказательной практики в сфере здравоохранения, а именно в научно-исследовательской работе и практической деятельности специалистов по физической реабилитации. Цель – изучение проблем доказательного подхода в области здравоохранения, раскрытие его потенциала как технологии обеспечения сохранения здоровья и повышения качества жизни, формирование у физических реабилитологов профессионально значимых навыков соблюдения принципов

доказательной практики и использования ее информационных ресурсов при принятии решений по диагностике, подбору средств восстановления, профилактики заболеваний и других нарушений здоровья. Методы исследования: теоретический анализ и обобщение данных научно-методической литературы и всемирной информационной сети Интернет. Теоретический анализ научно-методической литературы показал, что научно-доказательная практика – это сочетание и внедрение лучших имеющихся результатов научных исследований, клинического опыта, ценностей и убеждений пациента, для ведения ухода за пациентом. Освещены цели научно-доказательной практики, представлены 4 уровня доказательности, иерархия доказательности различных типов клинических исследований, раскрыт поэтапный подход и представлены авторитетные исследования в области здравоохранения. Доказана важность следования принципам научно-доказательной практики, которая обусловлена тем, что методично несовершенные исследования искажают результат.

Ключевые слова: научно-доказательная практика, охрана здоровья, физическая реабилитация.

USAGE OF THE EVIDENCE-BASED PRACTICE IN RESEARCH WORK IN THE FIELD OF PHYSICAL THERAPY

Baryshok T.

69600, Zaporizhzhya national university, Zhukovsky street, 66, Zaporizhzhya, Ukraine

krapa_tv@rambler.ru

Article highlights the need to introduce standards of evidence-based practice in health care, such as in research and practical work of specialists in physical rehabilitation. Purpose - to study the problems of evidence approach in health, disclosing its potential as a technology safeguard the health and quality of life, physical rehabilitators formation of professionally significant skills adherence to the principles of evidence-based practice and use of its information resources when making decisions about diagnosis, selection of recovery tools, prevention of diseases and other health disorders. Methods: theoretical analysis and synthesis of scientific-methodological literature and global information on the Internet. Theoretical analysis of scientific and technical literature on the study showed that the scientific evidence practice - a combination and implementation: best available research results, clinical experience, values and beliefs of the patient to maintain patient care. It highlights the objectives of evidence-based practice, presents four levels of evidence, the hierarchy of evidence of different types of clinical trials revealed a phased approach and presents authoritative research in the field of health. Proved the importance of adherence to the principles of evidence-based practice, which is due to the fact that methodologically flawed studies distort the result.

Key words: Evidence-Based Practice, health care, physical rehabilitation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні реалії висувають до професійної науки чи іншої галузі діяльності дуже конкретні і високі вимоги. Хороші, на перший погляд, ідеї, що не підтвержені практикою, не витримують конкуренції поруч із науково та експериментально обґрунтованими теоріями [4].

У будь-якій сфері фахівець повинен мати уявлення про методику й організацію науково-дослідницької діяльності, про науку та основні її поняття. Поняття "наука" включає діяльність, спрямовану на здобуття нового знання, і результат цієї діяльності – суму здобутих наукових знань, що є основою наукового розуміння світу.

Істинні знання існують як система принципів, закономірностей, законів, основних понять, наукових фактів, теоретичних положень і висновків, тому істинне наукове знання об'єктивне. У межах науково-дослідницької діяльності здійснюються наукові дослідження. Наукове дослідження – цілеспрямоване пізнання, результати якого виступають як система понять, законів і теорій. Саме завдяки науковим дослідженням наука і розвивається, підвищується ефективність її практичного використання [2].

У сфері охорони здоров'я, де ціною помилки може стати здоров'я чи життя пацієнта, таким прикладом є доказова медицина. Цей термін був запропонований вченими університету Мак-Мастера м. Торонто (Канада) в 1990 р. Основи сучасної доказової медицини започатковані професором Арчибальдом Реманом Кокрано, шотландським епідеміологом у книзі "Ефективність і продуктивність: Випадкові роздуми про охорону здоров'я" (1972). Використовуючи методи науки, техніки і статистики, такі як мета-аналіз наукової літератури, ризик-аналіз вигод та рандомізовані контрольовані випробування, вона прагне до

ідеалу, який фахівці охорони здоров'я повинні зробити “добросовісним, точним і раціональним використанням сучасних наукових даних” у своїй повсякденній практиці [3,4].

Науково-доказова практика не є новою концепцією, але вона стала більш точною окресленою в багатьох країнах за останні роки. На жаль в Україні це питання не достатньо широко виствітлене, і потребує особливої уваги з боку фахівців ще на етапі підготовки фізичних реабілітологів та організації їхньої науково-дослідницької діяльності [1].

ЗВ'ЯЗОК РОБОТИ З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ І ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Обраний напрям дослідження відповідає темі науково-дослідної роботи Запорізького національного університету «Розробка, експериментальна апробація та втілення в практику системи заходів фізичної реабілітації для поліпшення стану здоров'я різних категорій населення» (номер державної реєстрації 0114U002653).

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Наукові спостереження останніх років показують, що в освіті, зокрема осіб із особливими потребами, починають переважати методики, підтверджені в ході досліджень. Ймовірно, найближчим часом галузь навчання змінить назву на «доказову освіту». Слід зауважити, що наведені твердження стосуються здебільшого країн із розвинутою економікою (країни Західної Європи, США, Канади, Австралії та ін.). Україна, як і більшість країн пострадянського простору, ще не знайома із методами доказової освіти, які, відповідно, не впроваджуються в навчальні заклади та систему освіти в цілому [4].

Докази, які використовуються в процесі прийняття рішень, мають різноманітне походження. Наукові видання і постійно діючі курси підвищення кваліфікації тривалий час залишались традиційним методом вивчення нових даних, тенденцій, але не завжди найкращим джерелом найновіших досліджень і доказів.

На жаль, не всі дослідження відповідають найвищим стандартам, навіть якщо під час дослідження використано найкращі методи. Тому важливо також оцінити науковий внесок і клінічне значення будь-якого дослідження [1].

Необхідно максимально усунути вплив людської упередженості та ймовірність статистичних помилок. Зрозуміло, що такі дослідження вимагають багато коштів і чесності, натомість забезпечують об'єктивність. Результати випробувань піддають ретельному статистичному аналізу [2,4].

Мета дослідження – вивчення проблем доказового підходу в галузі охорони здоров'я, розкриття його потенціалу як технології забезпечення збереження здоров'я та підвищення якості життя, формування у фізичних реабілітологів професійно значущих навичок дотримання засад доказової практики та використання її інформаційних ресурсів під час прийняття рішень щодо діагностики, підбору засобів відновлення, профілактики захворювань та інших порушень здоров'я.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури та всевітньої інформаційної мережі Інтернет.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Доказова медицина – це технологія збору, узагальнення та аналізу медичної інформації, яка дозволяє формулювати науково обґрунтовані рішення в медицині. Тобто доказова медицина – це послідовне і свідоме застосування у веденні конкретних пацієнтів тільки тих втручань, ефективність яких доведена в доброякісних дослідженнях [3].

Науково-доказова практика – це поєднання і впровадження: кращих наявних результатів наукових досліджень, клінічного досвіду, цінностей і переконань пацієнта, для ведення

догляду за пацієнтом. Це повинно сприяти прийняттю спільних рішень за участі фізичного реабілітолога, пацієнта, його/її опікунів та громади [1].

Науково-доказова практика переслідує такі цілі:

- вдосконалити послуги для пацієнтів, опікунів та громади;
- стандартизувати практику, зменшити відмінності в підходах;
- використання результатів високоякісних професійних досліджень для поширення інформації серед практикуючих фахівців співставляючи відомі переваги і можливі ризики;
- вказати на сумнівність поглядів, заснованих на вірі, а не на доказах;
- зробити процес прийняття рішень більш прозорим;
- враховувати інтереси пацієнтів при прийнятті рішень;
- забезпечити процес передачі інформації від теоретиків до практикуючих фахівців через постійну наукову діяльність і дослідження [1].

Для вивчення результатів досліджень, доказів ефективності існують спеціально розроблені ієрархічні піраміди, за якими можна визначити, наскільки точно те чи інше дослідження вивчає і висвітлює певну клінічну проблему/питання.

Клінічні дослідження залежно від якості їх проведення мають різний ступінь доказовості. Зазвичай розрізняють 4 рівні доказовості (у різних спеціальностях є відмінності);

рівень А – коли виконані всі перелічені вище вимоги і кілька великих досліджень показали однакові результати або коли проведено мета-аналіз (статистичний аналіз) декількох таких досліджень, – це найвищий рівень, тобто максимально доведений;

рівень В – коли всі умови виконані, але кількість пацієнтів недостатня або мало досліджень;

рівень С – нерандомізовані дослідження, мала кількість пацієнтів (наприклад, в межах кандидатської чи докторської дисертації);

рівень D – думки експертів на підставі власного досвіду [1,4].

Щоб уникнути систематичних помилок, необхідно застосовувати спеціальні методи відбору матеріалу (найкраще – проводити рандомізацію). Водночас, щоб уникнути випадкових помилок, потрібно правильно застосовувати методи біометрики і використовувати контрольні групи випробовуваних.

Проведений аналіз науково-доказової практики дозволив скласти ієрархію доказовості різних типів клінічних досліджень у порядку убутання:

- рандомізовані контрольовані дослідження (клінічні випробування);
- когортні дослідження;
- одномоментні дослідження;
- дослідження випадок-контроль;
- опис серії випадків;
- описи окремих випадків [3].

Іншим джерелом доказів є клінічний досвід, накопичений упродовж тривалого часу, із застосуванням знань, здобутих від висококваліфікованих фахівців у даній галузі та спостережень з особистого клінічного досвіду. Оскільки в багатьох галузях фізичної реабілітації не проводилось жодних дослідів на належному високому рівні, як і зрештою, в багатьох галузях медицини загалом, клінічний досвід, може бути найкращим джерелом доказів в даній ситуації.

Фізичний реабілітолог збирає дані спостережень і використовує їх як підстави в прийнятті рішень і роз'ясненні мети тих чи інших реабілітаційних заходів пацієнту – це також одна із форм наукового обґрунтування. Це включає результати обстежень, а також відгуки, побажання і переконання пацієнтів [1].

Науково-доказову практику можна розглядати як поетапний підхід. Перший крок полягає у визначенні проблеми. Наприклад: «Який найбільш ефективний метод відновлення функції ходи при ...», «Як організувати догляд дітей з ...» Наступним кроком є пошук доказів. Щоб знайти результати найкращих досліджень, необхідно переглянути авторитетні дослідження в галузі охорони здоров'я, спостереження, доповіді, на зразок, тих, що були опубліковані в *Clinical Evidence* (<http://www.clinicalevidence.com/>), в базах даних: *Cochrane Library* (<http://www.updatesoftware.com/cochrane/>) та *PEDro* (<http://ptwww.cchs.usyd.edu.au/pedro/>) та на офіційному сайті всесвітньої конфедерації фізичних терапевтів WCPT (<http://www.wcpt.org>) [1,3].

Після того, як знайдеться найбільш відповідна за тематикою наукова праця, треба критично її якість оцінити та наближеність до проблеми, яка вивчається. Наступний крок – це завдання фізичного терапевта, який опирається на власний досвід і знання, вирішує які дані використати, для кого і коли. Ці рішення повинні прийматись також за участі пацієнтів, опікунів і громади. Далі важливо оцінити вплив застосованих методів відновлення на стан пацієнта і за потреби знову шукати необхідні дані та проводити оцінку їх ефективності [1].

Критичне ставлення і вміння оцінити якість матеріалів є ще одним додатковим вмінням, яке фізичні реабілітологи повинні освоїти. Сам факт, що певна робота була опублікована, не означає, що вона якісна і її даним можна довіряти. Розуміння методів, які використовуються в дослідницьких роботах, і як робляться висновки і узагальнення, є невід'ємною частиною вмінь і навичок критичного споживача/пошуковця доказів. Також варто навчитися оцінювати власний досвід, можливо, шляхом клінічного аудиту [1].

Важливість слідування принципам науково-доказової практики зумовлена тим, що методично недосконалі дослідження спотворюють результат. Тому, виникає необхідність відбору найбільш якісної інформації про наслідки фізичної реабілітації, чим займається Кокрановська група. Автори, що відбирають дослідження, які повинні бути включені або виключені з систематичного огляду, незалежно оцінюють ризик необ'єктивності дослідження.

Виходячи із зазначеного, огляд науково-доказової практики повинен:

- відповідати на чітко сформульоване клінічне питання;
- бути заснований на результатах пошуку всіх джерел інформації на різних мовах;
- аналізувати достовірність досліджень, оцінюючи надійність збору та обробки клінічної інформації;
- узагальнювати тільки доброякісні дані;
- регулярно оновлюватися по мірі отримання нових результатів випробувань [1,3].

Водночас, якісно проведений систематичний огляд науково-доказової практики дозволяє зробити висновок про те, що:

- втручання, безсумнівно, ефективно і його необхідно застосовувати;
- втручання неефективно і його не слід застосовувати;
- втручання завдає шкоди і його слід заборонити;
- користь чи шкода не доведені і потрібні подальші дослідження [3].

ВИСНОВКИ

Науково-доказова практика допомагає працювати на благо пацієнтів. Вона також сприяє розвитку фізичної реабілітації.

Фізичний реабілітолог, проводячи клінічні огляди з науково-доказової практики, повинен використовувати у своїй роботі лише ті методики, ефективність яких доведена. Це дозволяє йому не розпилятися, витрачаючи час та сили пацієнта на непотрібні фізичні вправи, які не принесуть бажаного ефекту, а оперативно та своєчасно встановлювати діагноз та обирати методику реабілітації пацієнта. Науково-доказову практику слід розглядати як нагоду для

фізичної реабілітації заявити про ефективність і результати своєї діяльності. Коли представляються докази високоякісних досліджень, чітко показується цінність внеску фізичної реабілітації в сферу охорони здоров'я суспільства. А це, своєю чергою дозволяє збільшити важелі впливу при лобюванні інтересів і вимог щодо покращення якості послуг та потенційно призвести до піднесення ролі фізичних реабілітологів.

Науково-доказова практика дає законні підстави відмовлятися від методів відновлення, які виявились неефективними. Це означає, що фахівці можуть розгорнути діяльність в ділянках, де робота буде найбільш результативною.

Отже, використання практикуючими реабілітологами систематизованої науково-доказової практики фізичної реабілітації є необхідною передумовою підвищення якості відновлення пацієнтів [1,3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурі Рейсі (Bury Tracy). Науково-доказова практика (огляд) / Рейсі Бурі // Бюлетень Української Асоціації фахівців фізичної реабілітації. – 2010. – № 3. – С. 10-12
2. Москаленко В. Ф. Методологія доказової медицини : підручник / В. Ф. Москаленко, І. Є. Булах, О. Г. Пузанова. – К. : Медицина, 2014. – 199 с. : іл., табл.
3. Романишин М. Я. Використання науково-доказової практики фізичної реабілітації в неврології / М. Я. Романишин // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць. – 2013. – № 1 (21). – С. 219-224
4. Суковський Є.І. Доказова освіта в Україні: майбутнє осіб з особливими потребами - чи недосяжний західний обрій? / Є.І. Суковський // НейроNews. – 2012. – № 10 (55).

REFERENCES

1. Buri Tracy (Bury Tracy). Naukovo dokazova practika (oglyad) / Tracy Buri // Bulletin Ukrainkoї Asotsiatsii fahivtsiv fizichnoї reabilitatsii. – 2010. – № 3. – S. 10-12
2. Moskalenko V.F. Metodologiya dokazovoї medicine: pidruchnik / V.F. Moskalenko, I. Je Bulakh, O.G. Puzanov. - Kiev: Zdorovya, 2014. – 199 p. : Il., Table.
3. Romanyshyn M.J. Viktoristannya naukovo-dokazovoї practice fizichnoї reabilitatsii v nevrologii / M.J. Romanyshyn // Fizichne vihovannya, sport i culture zdorovya u suchasnjmu suspilstvi: zbirnik naukovih pratz. – 2013. -№ 1 (21). – S. 219-224
4. Sukovsky E.I. Dokazova osvita v Ukraini: maybutne osib z osoblivimi potrebami – chi nedosyazhny zahidny obriy? / E.I. Sukovsky // NeyroNews. – 2012. – № 10 (55).

УДК 376.352:159.938.343.32 – 053.5

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛАБОЗОРИХ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ІГОР

Бессарабова О.В.

69600, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

basketbollyu@rambler.ru

Розглянуто проблему наукового обґрунтування педагогічних умов розвитку пізнавальної діяльності слабозорих дітей. Розкрито зміст поняття «педагогічні умови» та особливості його застосування щодо теоретичного обґрунтування ефективних засобів розвитку пізнавальної діяльності слабозорих дітей засобами ігор. Показано, що умовою психофізичного розвитку дитини дошкільного віку є гра. Педагогічний потенціал гри для розвитку дітей дошкільного віку зумовлений її провідним характером, вона виступає засобом первинної соціалізації